

144. **Batthyány Gyula (1888-1959)**145. *Történelmi jelenetek I., II., III.,*(A *Balkáni jelenet*, *Bizánci jelenet*
Domonkos rend), 1940-es évek

146.

Batthyány Gyula: *Ezer év küzdelme*, 1942.
Olaj, vászon, 300x250 cm, Magyar Nemzeti Galéria

A történelem, mint egyeduralkodó téma

Batthyány Gyula az 1940-es években *Az Ókortól napjainkig* címet viselő, 200 lapból álló történelmi „képeskönyv” összeállításán fáradozott. 1945 után, származása miatti kitelepítését követően, a budapesti lakásában maradt értékek, így e sorozat darabjai is szétszóródtak, a szakirodalom tanúsága szerint külföldre kerültek. Ezért igazi kuriózum a nagyszabású ciklus három történelmi táblájának felbukkanása.

A háború időszakában Batthyány szinte kizárólag a történelem vonzásában élt. Olvasottsága, kultúrtörténeti és irodalmi tájékozottsága szinte predesztinálta a téma-választást, emellett a nemzeti hagyományok ápolását származásából adódó kötelességének is érezte. A régimúltból felidézett tradíciók ugyanakkor a megidézhető menedéket jelentették számára a mindennapok fenyegetettségével szemben. Erről így vallott egy helyütt: „Úgy érzem valahogy, mintha elszakadtam volna egész Európától. 30-40 portrít-t festek évenként és visszabújok a múltba... Megvárom a háború végét.” (Lóránt é.n. 24.)

Históriai kompozícióinak szintézise, e korszakának főműve az *Ezer év küzdelme* (1942.) című monumentális pannó. Ez irányú elkötelezettségének számos más képi tanújelét is ismerjük: *Magyarok bejövetele*, *Szt. István király*, *Keresztény hittérítők*, *Korona és kard*, *Az Aranybulla kihirdetése*, *Szt. Margit*, *V. László*, *Mátyás udvara*, *II. Lipót koronázása*.

Helyszínek és motívumok

Az Ókortól napjainkig ciklus teljes ismeretében válna csak kirajzolhatóvá Batthyány történelem szemlélete és lennének felkutathatók azok az írásos források, melyekből egy-egy motívumkör megrajzolásakor merített. Jelen esetben, a véletlenszerű kiválasztódással előkerült három tábla elemzésekor meglehetősen merész vállalkozásnak tűnik a tematika beazonosítására tett kísérlet.

A jelenetek a középkor évszázadaiba, a kereszténység elterjedése körüli időkhöz vezetnek vissza minket. Mindhárom kompozíció az egyházi és a világi hatalom jeles képviselőit, uralkodókat és egyházfőket láthatunk. Világtörténelmi sorozatának lapjain Batthyány talán a kereszténység térhódításának kiemelt tanúhelyeit mutatta be, ezen régiók középkori történelmének megjelenítésén keresztül. A képek közötti kapcsolat megfajlásához megközelítésünkben így a helyszínek adhatnak kulcsot. *Szt. Domonkos* 1215-ben Toulouse-ban alapította a domonkosok kolduló és prédikáló rendjét, abban a városban, ahonnan Dél-Franciaország lovagi seregei indultak az első keresztes hadjárat idején (1096-1099). A katonák többek között a Bolgár Birodalom (Durazzo) és Bizánc (Konstantinápoly) érintésével vonultak a Szentföldre. Ennek fényében még számos középkori tábla elkészültét kell feltételeznünk.

A tematikát erősítő kompozíciós sémák, stiláris jegyek

A *Domonkos rend* című festmény felépítésében követi az *Ezer év küzdelme*-t, Batthyány mindkét esetben szellemi tartalmakat erősítő emblematikus alakokat helyezett a középpontba. A kép centrumába itt a szerzetesektől övezett *Szt. Domonkos* glóriás alakja került, kezében attribútumával, a domonkosok regulájával. A háttérben kétoldalt a szent csodatételei, a bűnösök és eretnekek megtérítése, az ördög (sárkány) legyőzése láthatók. A középtérben az egyházi előljárók, bíborosok karéjában a Pápa szentesíti a domonkos rendet, átvéve annak reguláját. A kompozíció a középkori művészetben kialakult ikonográfiát, az égiek karát megjelenítő ábrázolási sémát követi.

A *Balkáni jelenet*-ben Batthyány a karoling miniatűrök képi világát idéző stilizált, románkori architektúra keretben láttatja a koronás uralkodókat. Az egynemű, világos háttér előtt tablószerűen tűnnek fel a figurák. A történetet balról jobbra, sorról, sorra haladva egyfajta biblia pauperumként meséli el a festő.

A *Bizánci jelenet* felső régiójában a karcsú oszlopú, félköríves árkádok között Konstantinápolyra nyílik kilátás. Az összepréselődő, kavargó alakok, a lobogó drapériák és dúsán díszített kelmék keleties ornamentikája valamint a sárgák és zöldek dominanciája orientális hangulatot teremt.

(y)

144. ▲
Batthyány Gyula (1887-1959)*Történelmi jelenet I., Balkáni jelenet*, 1940-es évek

Akvarell, ceruza, lakk, papír, 86,5x61 cm

Jelzés nélkül

Kikiáltási ár: 800 000 Ft